

УДК 351.863:368(477)

О.М. Заєць

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

Оцінюється рівень економічної безпеки страхового ринку України на підставі аналізу індикаторів його фінансової безпеки. Аналіз індикаторів економічної безпеки страхового ринку України за 2006-2011 р. дав змогу дійти висновку про низький рівень економічної безпеки страхового сектору України, що підтверджується економічними розрахунками.

Ключові слова: *економічна безпека, фінансова безпека, безпека страхового ринку, індикатори стану економічної безпеки, рівень економічної безпеки, страхування, мінімізація ризиків.*

Оценивается уровень экономической безопасности страхового рынка Украины на основе анализа индикаторов его финансовой безопасности. Анализ индикаторов экономической безопасности страхового рынка Украины за 2006-2011 г. дал возможность сделать вывод о низком уровне экономической безопасности страхового сектора Украины, что подтверждается экономическими расчетами.

Ключевые слова: *экономическая безопасность, финансовая безопасность, безопасность страхового рынка, индикаторы состояния экономической безопасности, уровни экономической безопасности, страхование, минимизация рисков.*

Economic strength of insurance market of Ukraine security is estimated on the basis of analysis of indicators of his financial safety. The analysis of indicators of economic security of insurance market of Ukraine after 2006-2011 gave an opportunity to draw conclusion about the low level of economic security of insurance sector of Ukraine, that confirmed by economic calculations.

Key words: *economic security, financial safety, safety of insurance market, indicators of the state of economic security, economic strength securities, insurance, minimization of risks.*

Вступ. З набуттям Україною незалежності економічні й соціальні перетворення, що відбуваються, зумовили необхідність побудови адекватної системи страхування, яка б стала надійним захистом для юридичних і фізичних осіб від матеріальних втрат, спричинених стихійним лихом, нещасним випадком чи іншими ризиковими обставинами. Страхування сприяє оптимізації ресурсів, спрямованих на організацію економічної безпеки. Воно дає змогу досягти раціональної структури коштів, що спрямовуються на запобігання втрат від стихії чи впливу інших негативних факторів, які перешкоджають діяльності тієї чи іншої особи.

Постановка проблеми. Економічна безпека страхового ринку є досить актуальною проблемою, яка відповідає за рівень майнової захи-

щеності фізичних та юридичних осіб держави. Отже, дослідження рівня економічної безпеки страхового ринку дасть змогу оцінити сучасний стан ринку страхових послуг та рівень майнової захищеності фізичних та юридичних осіб держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад страхової діяльності зробили такі вчені України та зарубіжжя, як Н. Адамчук, В. Базилевич, Н. Внукова, О. Гаманкова, Т. Гварліані, О. Гвозденко, М. Клапків, О. Козьменко, А. Манес, М. Мних, Л. Орланюк-Малицька, С. Осадець, О. Охріменко, В. Райхер, Л. Рейтман, Т. Рогова, А. Самойловський, О. Слюсаренко, Н. Ткаченко, К. Турбіна, В. Фурман, В. Шахов, Я. Шумелда, Р. Юлдашев та ін.

Основні аспекти визначення сутності поняття економічної безпеки, а також системи індикаторів, критеріїв та параметрів рівня економічної безпеки страхового ринку досліджено у наукових працях О. Ареф'євої, О. Барановського, І. Бланка, З. Варналія, Ф. Євдокимова, М. Єрмоленка, О.Й. Жабинець, Я. Жаліла, О.Є. Користін, Л.В. Нечипорук та ін. У той же час правове поле, у межах якого функціонує страховий ринок, потребує реформування і приведення його до європейських стандартів. Варто зазначити недостатність розроблення усіх проблем економічної безпеки страхового ринку в Україні, що потребує подальших досліджень у цій сфері.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз основних індикаторів рівня економічної безпеки ринку страхових послуг України та оцінювання його спроможності до якісного захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб держави.

Виклад основного матеріалу. Страхування як об'єктивно необхідний атрибут ринкової економіки забезпечує надійні гарантії відновлення порушених майнових прав та інтересів у випадках втрат, заподіяних вогнем, стихійними лихами, техногенними аваріями, транспортними аваріями та іншими не передбачуваними обставинами. У той же час страхування не лише звільняє державу від витрат на відшкодування збитків при появі страхових подій, а й суттєво впливає на зміцнення фінансів держави, є ефективною формою накопичення коштів громадян і значним стабільним джерелом довгострокових інвестицій.

Як відомо економічна безпека складається з трьох важливих складових:

– економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спромож-

ність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;

- стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів

- здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Для розуміння сутності економічної безпеки важливо усвідомити її зв'язок з поняттями "розвиток" і "стійкість". Розвиток – один з компонентів економічної безпеки. Якщо економіка не розвивається, то в неї різко скорочуються можливість виживання, опірність і пристосованість до внутрішніх і зовнішніх погроз. Сійкість і безпека – найважливіші характеристики економіки як єдиної системи. Їх не слід протиставляти, кожна по-своєму характеризує стан економіки. Сійкість економіки відбиває міцність і надійність її елементів, вертикальних, горизонтальних і інших зв'язків усередині системи, здатність витримувати внутрішні і зовнішні "навантаження". Порушення пропорцій і зв'язків між різними елементами системи веде до її дестабілізації і є сигналом переходу економіки від безпечного стану до небезпечного. Від так, економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати сійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави [2, с. 16].

Сутність економічної безпеки реалізується в системі індикаторів, критеріїв і показників. Критерій економічної безпеки – оцінка стану економіки з погляду найважливіших процесів, що відбивають сутність економічної безпеки. Індикатори економічної безпеки – це реальні статистичні показники розвитку економіки країни, які найбільш повно характеризують явища і тенденції в економічній сфері.

Критеріальна оцінка безпеки містить у собі оцінки: ресурсного потенціалу і можливостей його розвитку; рівня ефективності використання ресурсів, капіталу і праці і його відповідності рівню в розвинутих країнах, а також рівню, при якому погрози внутрішнього і зовнішнього характеру зводяться до мінімуму; конкурентноздатності економіки; цілісності території й економічного простору; суверенітету, неза-

лежності і можливості протистояння зовнішнім погрозам; соціальної стабільності й умов запобігання і дозволу соціальних конфліктів.

У системі показників – індикаторів економічної безпеки необхідно виділяти: рівень і якість життя; темпи інфляції; норму безробіття; економічний ріст; дефіцит бюджету; державний борг; убудованість у світову економіку; стан золотовалютних резервів; діяльність тіньової економіки.

Складовими економічної безпеки є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека.

У свою чергу страховий ринок відноситься до ринку фінансових послуг, а отже знаходиться в системі забезпечення фінансової безпеки держави. Фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання. Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові: бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека; боргова безпека; *безпеки страхового ринку* – це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування; безпека фондового ринку.

Для вимірювання рівня економічної безпеки страхового ринку законодавством передбачена методика розрахунку рівня економічної безпеки України, яка затверджена Наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. Ця Методика розроблена з метою визначення рівня економічної безпеки України як головної складової національної безпеки держави і визначає перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їхні оптимальні, порогові та граничні значення, а також методи обрахування інтегрального індексу економічної безпеки. Вона базується на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовується Міністерством економіки України для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України в цілому по економіці та за окремими сферами діяльності.

Таблиця

Індикатори та порогові значення індикаторів стану економічної безпеки страхового ринку України

N з/п	Індикатор, одиниця виміру	Порогові значення
1	Показник проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %	8 - 12
2	Показник "щільності страхування" (страхові премії на одну особу), дол. США	не менше 140
3	Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, %	не менше 30
4	Рівень страхових виплат, %	не менше 30
5	Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, %	не більше 25
6	Частка сукупного обсягу статутних капіталів страхових компаній, що належать нерезидентам у загальному їх обсязі, %	не більше 30

Джерело: Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. "Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України".

Висновки. Невід'ємною складовою економічної безпеки держави є безпека її страхового ринку, під якою пропонується розуміти такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування. На підставі аналітичних даних розвитку вітчизняного страхового ринку розраховано рівень економічної безпеки страхового ринку України за період 2006-2011 рр. Результати проведених розрахунків свідчать, що рівень економічної безпеки страхового ринку України не відповідає стратегічним орієнтирам його розвитку.

Аналіз основних індикаторів економічної безпеки страхового ринку України показав, що рівень економічної безпеки вітчизняного ринку страхування є досить низьким, а як наслідок – вразливим до внутрішніх та зовнішніх загроз. Результати проведених розрахунків свідчать, що рівень економічної безпеки страхового ринку України не відповідає стратегічним орієнтирам його розвитку. Це дозволило визначити на найближчу перспективу систему заходів щодо запобігання виникненню стратегічних небезпек функціонування національного страхового ринку.

Страховий ринок України для досягнення стратегічних орієнтирів довгострокового розвитку потребує здійснення низки структур-

них реформ. Головними завданнями забезпечення формування повноцінного страхового ринку в нашій державі, а відтак – підвищення рівня його економічної безпеки повинні стати: розроблення та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування; приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення умов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за страховою діяльністю. Зміна умов і характеру функціонування страхового ринку ставить завдання розроблення стратегії його розвитку на підставі концепції, спрямованої на підвищення рівня економічної безпеки.

Використана література:

1. Роль страхування у забезпеченні економічної безпеки: монографія / [О.А. Бурбело, С.В. Єськов, С.М. Андросов, О.М. Засць]; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – 176 с.
2. Предборський В.А. Економічна безпека держави: Монографія / В.А. Предборський. – К.: Кондор, 2005. – 391 с.
3. Жабинець О.Й. Фінансова безпека страхового ринку України / О.Й. Жабинець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.4. – С. 233 – 237.
4. Жабинець О.Й. Перестраховання як один з індикаторів фінансової безпеки ринку страхових послуг / О.Й. Жабинець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 187 – 192.
5. Економічна безпека держави: сутність та напрямки формування [Текст] : монографія / за ред. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2009. – С. 312.

УДК 33:351.746: 336.22: 336

В.Є. Ковригіна

СУТНІСТЬ ТА КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

В даній статті розглядається природа, зміст, характеристика, сутність найбільш поширених фінансово-економічних ризиків у підприємництві та критерії їх класифікації.

Ключові слова: *класифікація, ризики, підприємство, фінанси, економіка.*

В настоящей статье рассматриваются природа содержание, характеристика, сущность наиболее распространенных финансово-экономических рисков в предпринимательстве и критерии их классификации.

Ключевые слова: *классификация, риски, предпринимательство, финансы, экономика.*